

ТЕМА 6: «Облік дебіторської заборгованості»

Практичне заняття 11

Мета: використати отримані знання щодо методів оцінки поточної та довгострокової дебіторської заборгованості; засвоїти методику кодування господарських операцій, пов'язаних з відображенням дебіторської заборгованості за допомогою рахунків бухгалтерського обліку.

Питання для обговорення:

1. Оцінка поточної та довгострокової дебіторської заборгованості.
2. Облік дебіторської заборгованості за товари, роботи й послуги.
3. Порядок розрахунку та облік сумнівних боргів.
4. Облік дебіторської заборгованості, забезпеченої векселем.
5. Облік розрахунків з іншими дебіторами.
6. Облік підзвітних сум та розрахунків з підзвітними особами.
7. Облік розрахунків за відшкодуванням завданих збитків.
8. Довгострокова дебіторська заборгованість та її відображення в обліку.

Приклади розв'язання задач.

Приклад 5.1.

ТОВ «Темп», яке є платником ПДВ, реалізувало продукцію:

- ПАТ «Оріон» на суму 1200 грн., за яку отримало кошти після її відвантаження. Собівартість реалізованої продукції – 1000 грн.;
- ТОВ «Маяк» на суму 6000 грн., за яку попередньо отримало передоплату в розмірі 3600 грн. Собівартість реалізованої продукції – 1500 грн.

Відобразити наведені господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку, вказати підтверджуючі первинні операції.

Розв'язок.

Об'єкти оподаткування ПДВ, за винятком операцій, звільнених від оподаткування, та операцій, до яких застосовують нульову ставку згідно із Податковим кодексом, оподатковують за ставкою 20%. Тому ціна будь-якого товару включає:

$$\text{Ціна товару (120\%)} = \text{Продажна вартість товару (100\%)} + \text{ПДВ (20\%)}$$

Звідси, сума ПДВ у вартості продукції = Ціна товару (вартість реалізації) $\times$ (20%/120%) = Ціна товару (вартість реалізації) $\times$ 1/6.

Звідси, податкове зобов'язання з ПДВ у вартості продукції, реалізованої ПАТ «Оріон» становитиме: $1200/6 = 200$ грн.

Податкове зобов'язання з ПДВ у вартості продукції, реалізованої ТОВ «Маяк»: $6000/6 = 1000$ грн. Оскільки ТОВ «Маяк» провело передоплату продукції, то ТОВ «Темп» необхідно (за умови отримання податкової накладної) спочатку відобразити податкове зобов'язання в сумі передоплати:

3600/6 = 600 грн., під час отримання продукції донарахувати 400 грн. податкового зобов'язання з ПДВ.

Таблиця 5.1

Відображення в обліку розрахунків з покупцями

№ з/п	Зміст операції	Підстава (документ)	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
			Дебет	Кредит	
1	2	3	4	5	6
Реалізація готової продукції ПАТ «ОРІОН» (перша подія – відвантаження продукції)					
1	Відвантажено готову продукції покупцю	накладна	361	701	1 200
2	Відображення податкового зобов'язання з ПДВ	Податкова накладна	701	641	200
3	Відображення собівартості реалізації	Бухгалтерська довідка	901	26	1 000
Реалізація готової продукції ТОВ «Маяк» (перша подія – отримання попередньої оплати)					
4	Отримання попередньої оплати на поточний рахунок	Виписка банку	311	681	3600
5	Відображення податкового зобов'язання з ПДВ	Податкова накладна	643	641	600
6	Відвантаження попередньо оплаченої продукції	накладна	361	701	6000
7	Зараховане ПДВ, відображене в сумі передоплати	Податкова накладна	701	643	600
8	Донараховане ПДВ (6000-3600)/6	Податкова накладна	701	643	400
9	Списання собівартості готової продукції	Бухгалтерська довідка	901	26	1 500
10	Зарахована попередня оплата на погашення дебіторської заборгованості	Бухгалтерська довідка	681	361	3600

Приклад 5.2.

Під час складання фінансової звітності за I квартал 2017 р. ТОВ «Модуль», формує резерв сумнівних боргів за методом абсолютної суми сумнівної заборгованості.

Таблиця 5.2

**Залишки дебіторської заборгованості
покупців на кінець I-о кварталу 2017
р.**

Дебітор	Сума заборгованості, грн	Дата виникнення заборгованості	Вид заборгованості
ТОВ —ЗС ЛТДІ,	1530,00	20.02.2014 р.	Безнадійна
ПП —ГориньІ	9570,00	23.10.2016 р.	Сумнівна
ТОВ —ВерестІ	4600,00	11.12.2016 р.	Сумнівна
Інші	124000,00	Січень, лютий, березень 2017 р.	Поточна дебіторська заборгованість

Разом	139700,00	Загальна сума дебіторської заборгованості
-------	-----------	---

На осові наведених даних визначити резерв сумнівних боргів, відобразити створення резерву на рахунках бухгалтерського обліку.

Розв'язок.

За методом абсолютної суми сумнівної заборгованості величину резерву визначають на підставі аналізу платоспроможності окремих дебіторів.

Підприємство-кредитор на дату складання фінансової звітності повинно провести вивчення платоспроможності за кожним дебітором і вивести за ними індивідуальний коефіцієнт сумнівності, за яким потім визначають суму резерву за даною заборгованістю. Дебітора вважають платоспроможним, якщо сума оборотних активів (грошових коштів, дебіторської заборгованості, виробничих запасів) є більшого або дорівнює його зовнішній заборгованості. Про неплатоспроможність такого підприємства можуть свідчити відсутність грошей на рахунках в банку, наявність непогашеної вчасно кредиторської заборгованості. Сума резервів за кожним дебітором буде становити загальну суму резерву сумнівних боргів за підприємством.

Звідси, сума резерву сумнівних боргів ТОВ «Модуль» на наступний квартал: $9570,00 + 4600,00 = 14170,00$ грн.

У бухгалтерському обліку ця сума буде відображена так:

Д-т 944 К-т 38 – 14 170 грн.

Сума безнадійної заборгованості повинна бути повністю списана:

Д-т 977 К-т 361 – 1530 грн.

Приклад 5.3.

ПрАТ «Ізяславський хлібзавод» визначає резерв сумнівних боргів за допомогою коефіцієнта сумнівності, який розраховує на основі класифікації заборгованості за строками непогашення. При цьому всю заборгованість поділяють на три групи (табл. 5.3).

Таблиця

5.3 Дебіторська заборгованість за строками непогашення

Дата балансу	Сальдо дебіторської заборгованості відповідної групи (грн.)			Заборгованість, яка визнана безнадійною у наступному році, у складі сальдо дебіторської заборгованості відповідної групи на кінець попереднього року		
	Група 1	Група 2	Група 3	Група 1	Група 2	Група 3
1	2	3	4	5	6	7
31.03.2014 р.	630000,00	44000,00	34000,00	1900,00	2500,00	1940,00
31.03.2015 р.	580000,00	149000,00	15000,00	1600,00	1250,00	670,00
31.03.2016 р.	890000,00	107000,00	11000,00	3220,00	1350,00	390,00
Разом	2100000,00	300000,00	60000,00	6720,00	5100,00	3000,00

Перша група – це заборгованість, що виникла протягом попередніх 12-ти місяців від дати балансу;

Друга група – це заборгованість, яка виникла у періоді від 12-ти до 30-ти попередніх місяців;

Третя група – це заборгованість, що виникла раніше ніж 30 попередніх місяців.

Дебіторська заборгованість підприємства на 31 березня 2017 р. становить 1 130 000 грн, у т. ч.:

- перша група – 900000 грн.;
- друга група – 150000 грн.;
- третя група – 80000 грн.

Залишок резерву сумнівних боргів станом на 31 грудня 2016 р. – 1860 грн.

Необхідно обчислити резерв сумнівних боргів на наступний рік.

Відобразити його створення в бухгалтерському обліку.

Розв'язок.

Коефіцієнт сумнівності (Кс) відповідної групи дебіторської заборгованості визначається за такою формулою:

$$Kc = \Sigma (Бзн : \Sigma Дзн),$$

Бзн – безнадійна дебіторська заборгованість відповідної групи в складі дебіторської заборгованості цієї групи на дату балансу в обраному для спостереження періоді;

Дзн – дебіторська заборгованість відповідної групи на дату балансу в обраному для спостереження періоді.

Звідси, визначимо коефіцієнти сумнівності для кожної із трьох груп дебіторської заборгованості:

група 1: $Kc = 6720,00 : 2100000,00 = 0,0032$;

група 2: $Kc = 5100,00 : 300000,00 = 0,017$;

група 3: $Kc = 3000,00 : 60000,00 = 0,05$.

Помноживши коефіцієнти сумнівності на залишок дебіторської заборгованості відповідної групи станом на 31 березня 2017 р., розраховуємо резерв сумнівних боргів на 31 березня 2017 р.:

група 1: $900000,00 \times 0,0032 = 2880,00$ грн;

група 2: $150000,00 \times 0,017 = 2550,00$ грн;

група 3: $80000,00 \times 0,05 = 4000,00$ грн.

Разом: $2880,00 + 2550,00 + 4000,00 = 9430,00$ грн.

З урахуванням залишку резерву сумнівних боргів на 31.12.2016 р. у розмірі 1860 грн слід донарахувати ще $(9430 - 1860) = 7570$ грн. Цю суму буде включено до інших операційних витрат у березні 2017 р.:

Д-т 944 К-т 38 – 7570 грн.

Приклад 5.4.

На ТОВ «Хіммонтаж» згідно з Положенням про службові відрядження на 2017 р. наладчикам устаткування встановлена сума виплати добових під час відрядження по території України з розрахунку 320 грн. на день.

Згідно з наказом директора підприємства направлено у відрядження на 10 днів - з 3 по 12 лютого 2017 р. з метою виконання робіт з налагодження

устаткування замовника Циквас З.І. Із каси 02.02.2017 р. працівнику виданий аванс на відрядження в розмірі 7500 грн.

Після повернення з відрядження наладчик Циквас З.І. подав до бухгалтерії 13.02 Звіт про використання коштів виданих на відрядження або під звіт разом із підтверджуючими документами:

- залізничні квитки – на 372 грн. (в т.ч. ПДВ);
- рахунок готелю з 3.02 по 12.02 на суму 4650 грн (в т.ч. вартість сніданків – 250 грн.) та копії свідоцтва про державну реєстрацію приватного підприємця – власника готелю та Свідоцтво про сплату єдиного податку;
- чек за послуги готелю з прання й прасування одягу – 160 грн.

15.02 звіт працівника затверджений. Циквасу З.І. повернені зайво витрачені кошти.

Визначити суму витрат за відрядженням, відобразити наведені господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Розв'язок.

1. Обчислимо витрати за відрядженням:

- витрати на проїзд вартість квитків без ПДВ): $372 - 372/6 = 310$ грн.;
- витрати на проживання – оскільки необхідні підтверджуючі документи представлені, а приватний підприємець не є платником ПДВ, тому включаємо до витрат всю суму, вказану в рахунку за мінусом витрат на оплату сніданків, які відшкодовуються за рахунок добових. Окрім того, додаємо витрати на послуги готелю за прання і прасування одягу:
 $4650 - 250 + 160 = 4560$ грн.
- добові витрати: $320 \times 10 = 3200$ грн. Хоча день приїзду припадає на вихідний день, проте за цей день добові також нараховують.
Звідси, витрати за відрядженням: $310 + 4560 + 3200 = 8070$ грн.

Відрядженому працівнику повинно бути повернено: $372 + 4560 + 3200 - 7500 = 632$ грн.

2. Відобразимо наведені господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку:

Таблиця 5.4

Відображення на рахунках бухгалтерського обліку розрахунків з підзвітними особами

№ з/п	Дата	Зміст господарської операції	Сума, грн.	Д-т	К-т
1.	2.02	Видані гроші з каси наладчику Циквасу З.І. під звіт на відрядження	7500	372	301
2.	15.02	Затверджений звіт Цикваса З.І. за відрядженням	8070	91	372
3.	15.02	Відображений податковий кредит з ПДВ у вартості залізничних квитків	62	641	372
4.	15.02	Повернені Циквасу З.І. зайво витрачені кошти	632	372	301

Задачі для самостійного розв'язання.

Задача 5.1

На основі нижченаведених даних:

1. Визначити кореспондуючі рахунки за кожною операцією.
2. Зробити необхідні розрахунки, де суми відсутні.
3. Скласти первинні документи:
 - накладна на відвантаження продукції № 18 (операція 5)
 - Акт звірки розрахунків з дебіторами і кредиторами (операція 16);
4. За даними виписки про залишки заборгованості за розрахунками з покупцями і замовниками та наведеними операціями, пов'язаними з розрахунками за товари, роботи й послуги, що були здійснені у березні 2017 р. заповнити *Відомість 3.1 Журналу 3*.

Таблиця 5.5

Залишки заборгованості за розрахунками ПАТ «Промінь» з вітчизняними покупцями і замовниками станом на 1.03.2017 р.

Найменування покупця (замовника)	Сума, грн.
ДП «Надія» (Суми)	95 227
ТОВ «Родина» (Тернопіль)	50 446
ТЗОВ «ЖАН-ЖАК» (м. Хмельницький)	5 123
ПрАТ «АРТ» (м. Ужгород)	7 024
ПП «Юхимівське» (Вінницька обл.)	2 3400
Тернопільський ЗБК	128 500
ПП «Пилорама»	60 000
Vaillant Gmbx	<u>17012</u> євро 438909,60

У березні 2017 року ПАТ «Промінь» здійснило такі операції, пов'язані з розрахунками за товари, роботи й послуги:

Таблиця 5.6

№ з/п	Дата	Зміст господарської операції	Сума, грн.	Д-т	К-т
1	2	3	4	5	6
1.	2.03	На основі укладеного договору з ДП «Надія» щодо виготовлення і доставки обладнання на суму 90450 грн. виписаний рахунок №37 на оплату			
2.	5.03	Надійшов аванс від ДП «Надія»	96000		
		– відображене податкове зобов'язання з ПДВ			
3.	9.03	Відвантажені ПП «Юхимівське» газобетонні блоки	13870		
		– відображене податкове зобов'язання з ПДВ			
		– списана фактична собівартість реалізованих блоків	9630		
4.	10.03	Отримано від ТОВ «Родина»:			
		– грошові кошти за реалізовану продукцію	50446		
		– неустойку за несвоєчасність розрахунків	4203		

5.	11.03	ПАТ «Промінь» реалізувало ПАТ «Зборівський ПМК №10» на основі договору №31 від 20.12.2016 р. продукцію - бетонні блоки (1200 шт.)	60 000		
		– відображене податкове зобов'язання з ПДВ			
		– списана фактична собівартість реалізованої	38300		

		продукції			
6.	12.03	Отриманий від ПП «Пилорама» вексель номінальною вартістю 60 000 грн. за ставкою відсотка 20% на рік (із щомісячним нарахуванням) і терміном 90 днів			
7.	14.03	Надійшли кошти від ПрАТ «Зборівський ПМК№10» за реалізовану продукцію	32800		
8.	14.03	ПАТ «Промінь» реалізувало ТЗОВ «ЖАН-ЖАК» (м. Хмельницький) дошку необрізну	84967		
		– відображене податкове зобов'язання з ПДВ			
9.	14.03	ПАТ «Промінь» надало послуги ТЗОВ «ЖАН-ЖАК» із доставки продукції	640		
		– відображене податкове зобов'язання з ПДВ в сумі наданих транспортних послуг			
10.	17.03	Реалізовано ПФ «Іва» (сmt. Вигода) товари	17240		
		– відображене податкове зобов'язання з ПДВ			
11.	20.03	Надійшло від Vaillant Gmbh за реалізовану продукцію – 17012 €. Курс НБУ на дату зарахування коштів – 25,85 грн.			
12.	21.03	Перераховано для продажу валюту в межах норм чинного законодавства. Ринковий курс євро – 26,35 грн., курс НБУ – 25,95 грн.			
		Дохід від реалізації іноземної валюти			
		Кошти отримані від продажу валюти зараховані на поточний рахунок підприємства			
		Утримано банком за послугу з конвертації валюти – 1,5%.			
13.	22.03	Відвантажено за договірною вартістю ДП «Надія» обладнання			
		Зменшена сума податкового зобов'язання з ПДВ			
		Списана фактична собівартість обладнання	60847		
14.		Зарахований аванс ДП «Надія» на погашення заборгованості			
15.	27.03	Визнана безнадійною та списана за рахунок резерву сумнівних боргів заборгованість ліквідованого підприємства ПрАТ «АРТ»	7024		
16.	30.03	Під час проведення інвентаризації за 1-й квартал 2017 року виявлені зайво отримані кошти від ДП «Надія»	5550		

Задача 5.2

На основі інформації про розрахунки підприємства з різними дебіторами сформувані бухгалтерську довідку-розрахунок резерву сумнівної дебіторської заборгованості на поточний рік, використовуючи методи, передбачені П(С)БО

Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги на 31 грудня 2016 року на ПАТ «Промінь» становила 166 070 грн. з таким розподілом за термінами її непогашення:

- група 1 (до 30 днів) 110 446 грн.
- група 2 (31–60 днів) 40 088 грн.
- група 3 (більше ніж 60 днів) 15 536 грн.

Залишок резерву сумнівних боргів до складання Балансу на 31 грудня 2016 року становив 6 400 грн.

Чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах наступної оплати становив у звітному році – 30 561 186 грн.

Таблиця 5.7

Чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах наступної оплати за попередні 3 роки становив:

Рік	Сума, грн.
2014	11 080 500
2016	23 909 100
2016	35 188 040
Разом	70 177 640

Таблиця 5.8

Дані про дебіторську заборгованість (за товари, роботи, послуги) ПАТ «Промінь» за попередні три роки, грн.

Роки	Сальдо дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги відповідної групи			Заборгованість, що визнана безнадійною в наступному році, у складі сальдо дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги відповідної групи на кінець попереднього року		
	група 1 (до 30 днів)	група 2 (31–60 днів)	група 3 (понад 60 днів)	група 1 (до 30 днів)	група 2 (31–60 днів)	група 3 (понад 60 днів)
1	2	3	4	5	6	7
2014	82 510	12 130	7 100	1 589	560	117
2015	168 078	8 045	5 576	2 894	542	884
2016	111 234	20 000	8 100	7 213	1 410	675
Разом	361 822	40 175	20 776	11 696	2 512	1 676

Задача 5.3

На основі наведених даних:

- скласти *Звіт про використання коштів, наданих на відрядження або під звіт*;
- розрахувати загальну суму витрат, яка буде включена до Звіту про використання коштів, наданих на відрядження або під звіт.

- відобразити в системі рахунків бухгалтерського обліку наведені господарські операції. Списати витрати на відрядження на відповідні рахунки витрат.

Відповідно до наказу директора підприємства № 44 ПАТ «Промінь» відряджає інженера цеху №2 Панчука І.В. (ідентифікаційний номер – 2710002168) на підприємство «Л&К» в м. Ужгород для здійснення монтажу і випробувань обладнання терміном на 14 днів з 1.03 по 14.03.2017 р. Йому видано за видатковим касовим ордером № 248 28 лютого 2017 р. під звіт 7500 грн. Панчук І.В. подав у бухгалтерію підприємства 21 березня 2017 р. такі документи:

- посвідчення про відрядження з 1.03 по 20.03 з необхідними відмітками;
- залізничні квитки: Тернопіль–Ужгород від 1.03 вартістю 168 грн. (в т.ч. ПДВ), Ужгород-Тернопіль від 20.03 вартістю 174 грн. (в т.ч. ПДВ);
- квитанцію і чек за проживання в гуртожитку готельного типу з 1.03 по 8.03 на суму 2160 грн.;
- рахунок готелю «Смига», копії свідоцтва про державну реєстрацію фізичної особи – підприємця Сомика В.С. – власника готелю та Свідоцтво про сплату єдиного податку з 15.03 по 20.03 на суму 1650 грн.;
- касовий чек на оплату картки поповнення рахунку мобільного телефону – 150 грн.,
- листок непрацездатності з 9 по 14 березня.

Розмір добових, встановлений на підприємстві – 180 грн.

Задача 5.4

На основі наведених даних:

- визначити загальну суму витрат, яка буде включена до *Звіту про використання коштів*, наданих на відрядження або під звіт.
- відобразити в системі рахунків бухгалтерського обліку наведені господарські операції. Списати витрати на відрядження на відповідні рахунки витрат.

На основі попередньо укладеної угоди підприємство здійснює доставку продукції в магазин «Електра» (м. Івано-Франківськ). Для доставки продукції автотранспортним засобом на основі наказу керівника підприємства № 57 відряджено водія Кулика С.П., якому видано з каси 13.03.2017 р. під звіт 1520 грн.: 870 грн. на відрядження і 650 грн. на господарські потреби.

15.03 водій Кулик С.П. подав до бухгалтерії Звіт про використання коштів, наданих на відрядження та такі документи:

- посвідчення про відрядження, в якому вказана дата вибуття: 13 березня, дата прибуття в м. Ів.-Франківськ: 13 березня, дата вибуття з м. Івано-Франківськ: 14 березня; дата прибуття в м. Тернопіль – 14 березня.
- товарний і касовий чек на придбання 30 літрів бензину на 815 грн.,
- чек на оплату послуг платної автостоянки – 30 грн.;
- рахунок і чек за проживання в готелі на суму 283 грн. Розмір добових, встановлений на підприємстві – 180

грн.

Залишок невикористаних підзвітних сум водій повернув 15.03 в касу підприємства.

Задача 5.5.

На основі наведених даних:

- визначити загальну суму витрат, яка буде включена до Звіту про використання коштів, наданих на відрядження або під звіт.
- відобразити в системі рахунків бухгалтерського обліку наведені господарські операції. Списати витрати на відрядження на відповідні рахунки витрат.

ПАТ «Промінь» на основі наказу директора № 62 направило начальника відділу логістики Климка П.С. у закордонне відрядження – у Німеччину, м. Мюнхен для укладання угоди на поставку обладнання. Термін відрядження: з по 20.03 Для цього підприємство:

3.03 – перерахувало кошти на рахунок посольства Німеччини за відкриття візи для Климка П.С. – 35 євро (курс НБУ на 3.03 – 25,05 грн./євро);

7.03 – відкрито Климку П.С. картковий рахунок для перерахування коштів на відрядження, витрати на відкриття рахунку – 200 грн.;

9.03 – оплатило за безготівковим розрахунком авіаквитки Київ-Мюнхен і назад вартістю 740 євро (курс НБУ на 9.03 – 25,85 грн./євро);

11.03 – підприємство отримало квитки і передало їх начальнику відділу логістики; отримало і передало корпоративну банківську платіжну картку;

11.03 – видано з каси Климку П.С. гривневий аванс на відрядження – 410 грн.;

перераховано на картковий рахунок аванс на відрядження – 1500 євро (курс НБУ на 11.03 – 22,5 грн./дол. США; 26,0 грн./євро).

21.03 Климко П.С. подав у бухгалтерію підприємства Звіт про витрачання коштів, до якого додав:

- залізничні квитки Тернопіль–Київ від 13.03 вартістю 208 грн., Київ- Тернопіль від 20.03 вартістю 235 грн.; авіаквитки Київ-Мюнхен, Мюнхен- Київ; завірену головним бухгалтером ксерокопію сторінок закордонного паспорта з відмітками про перетин кордону 14.03 – до Німеччини, до України – 20.03 і візою Німеччини; рахунок за проживання в готелі з 14.03 по 19.03 на суму 1225 євро.; квитанція терміналу банку на суму 1500 євро. Звіт затверджено 21.03.2017р. Курс НБУ на 21.03. 2017р. 26,15 грн. /євро,

22,9 грн./дол. США.

22.03 Климко П.С. повернув залишок невикористаних підзвітних сум.